

פרוטוקול מס' 108
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
מיום ו' י"ח תמוז תשל"ה 27.6.75 שעה 9.00

נכחו:

חברי הועדה: י. תמיר - יו"ר
נ. אליעד
י. ארידור
י. בארי
א. גבלבר
מ. הכהן
א. הרליץ
י. וילנר
מ. ידיד
ב. צ. קשת

מוזמנים: א. לבנבראון -
א. אוניקובסקי - עיריית תל-אביב
ניצב ד. עופר - משטרת ישראל
א. פרבר - מנכל "חלמיש"
י. זילבר - עיריית תל-אביב
ע. זמוש - משרד הפנים

מזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: א. גוטמן

- סדר היום: (1) הפיכת שכונת מונטיפיורי בתל-אביב משכונת מגורים
לאזור תעשייה - הצעת ח"כ א. הרליץ
(2) ביצוע צווי הריסת בתים בכפר שלם ועתידן של המשפחות
המפונות מהן - הצעה לסדר היום של ח"כ א. לבנבראון

היו"ר י. תמיר: אני פותח את הישיבה.

1. הפיכת שכונת מונטיפיורי בתל-אביב משכונת מגורים לאזור תעשייה - הצעת ח"כ א. הרליץ

היו"ר י. תמיר: אנחנו צריכים להחליט בענין מסקנות הקשורות בהצעה לסדר-יום של ח"כ א. הרליץ, על הפיכת שכונת מונטיפיורי מאזור מגורים לאזור תעשייה. אני מציע, שלא נדון על הרקע כרגע, כי אין זה רקע אלא מטרה. זכותה של ח"כ להציג טיוטה, אבל נדבר על המסקנות. לגבי המסקנות, יתכן שתהינה גישות שונות. "א. אין להשלים עם יצירת אזור מעורב למגורים ותעשייה". זה עקרון, שאנחנו צריכים לקבל אותו ללא עוררים.

ב. צ. קשת: בסעיף אחר מדובר על כך, שיש מקום לבתי-מלאכה ותעשייה זעירה, שלא מטרידה. אם אתה אומר בסעיף א' לתעשייה בכלל, זה לא יכל להיות.

היו"ר י. תמיר: נגיע לזה יותר מאוחר. "ב. הוועדה מתנגדת להקפאת הבניה הגורמת לביוון השכונה מחד ופתיחת עסקים ללא רשיון מאידך, זאת בגלל הפיקוח העירופי הרופף." בענין זה, זאת האמת לאמתה. זה היה בימי ח. לבנון ובימי רבינוביץ, וזה קצת בעצר בימי להט.

- ג. הוועדה ממליצה כי:
- 1) תכנית המיתאר שאושרה בשנת 1972 בוועדה המחוזית, תקויים.
  - 2) שמונה הרחובות בשכונה ושדרות יהודית ייועדו למגורים, למסחר ומלאכה שאין בה מטרד.

י. בארי: לעניות דעתי, ברגע שהסכמנו לעיקרון א' אין מקום לפעייפיים אחרים כפי שהם הובאו לפנינו, משום שהפעייפיים האחרים עומדים בסתירה לעיקרון הקבוע בסעיף א'. אם אנחנו גורסים שאין להשלים עם זה שיהיה אזור מעורב למגורים ותעשייה, הרי העובדה שיהיו שמונה רחובות שבמסגרתם לא יהיו מסחר ותעשייה שיש בהם משום מטרד, רבל ברחוב התשיעי או בסמוך לו כן יהיה - אז, עם כל הכבוד, אבל לזיהום ולרעש אין גבולות. לדעתי, צריך להכריע אם שכונת מונטיפיורי תשמש למגורים או לאזור תעשייה ומלאכה. בקרתי במקום ואני יודע מה יהיה כאשר יפתח הכביש במסגרת נתיבי אילון לתנועה. אינני חושב, שוועדת כנסת היא ועדה אשר צריכה להכריע אם שכונת מונטיפיורי תהיה למגורים או לתעשייה, ומלאכה ולמסחר. יש פנים לכאן ולכאן, אבל הרשויות המוסמכות צריכות להכריע, ובעקבות זאת אחת מהשתים: או שמוציאים משכונת מונטיפיורי את כל התעשייה והמלאכה, והשכונה תהיה אזור מגורים, או שבכנסים למו"מ עם התושבים, מתוך מגמה שהם יעזבו את המקום ויעברו לשכונת מגורים מובהקת בתל-אביב. הקומבינציה הזאת שנעשתה לפני מספר שנים, של שמונה רחובות למגורים והרחובות הסמוכים למלאכה ותעשייה, היא עומדת בסתירה לעקרון שהסכמנו עליו בסעיף א'.

היו"ר י. תמיר: את ענין הרקע נשאיר לביסוח מתאים. לענין המסקנות, אם אתה אומר שאין להשלים האזור מגורים עם תעשייה ומלאכה - והחברים מסכימים לזה - ואחר כך מדובר בסעיף ג. (2) שבשמונה הרחובות יהיה גם מסחר ומלאכה, יש בזה משום ניגוד מסוים. אני רוצה להתוודע לדברי ח"כ י. בארי ולשילוב סעיף א' עם ג. (2). ח"כ בארי צודק מבחינת המדע האקולוגי, ואיננו צודק מבחינת השימושים הטכנולוגיים במדה ורוצים להשקיע כספים על מנת שינוצלו כל האמצעים למנוע זיהום ורעש. זאת הנקודה. היום, במדינות אירופיות צפופות אוכלוסין, מרובות התעשיות והמלאכות. בסינגפור, שם ביקרה ח"כ ש. אלוני לפני 2-3 שבועות, והתרשמה עמוקות מכך ששני מליון תושבים גרים בשטח כמו עיר תל-אביב ויש שם הרבה ירק ומים. הכל תלוי בנאשים. במדינות אירופיות מתועשות, יש היום מפעלי "ביאר" שם מהתעשיות הכימיות הגדולות בעולם, ויש שם ארובות, וכל הארובות האלה עוברות סינונים, ואלה הן המצאות מודרניות. יש שם זיהום, אבל זיהום מינימלי.

אבל, כשאין עושים דבר, אז כמובן צודק ח"כ בארי, כי אין גבולות לרעש ועשן ופיח ואבק. וכאשר תהיה תנועה של נתיבי אילון, ודאי ששם תהיה בריחה ממגורים. נתיבי אילון יהיו קו תנועה פתוח עם תעלה על ידו. אם תהיה שם תנועה מהירה של עשרות כלי-רכב ליום - 2/3 מהרעש נגרם על ידי שפשוף הגלגלים בכביש, לא יוכלו לשאת את זה.

אנחנו צריכים את סעיף א ואת סעיף ג. 2 להצמיד יחד ולאמר, שאין להשלים עם יצירת אזורים מעורבים של מגורים ותעשייה שאינה מבוקרת באמצעים מודרניים, שיבחנו אם ניתן לשמור את איכות הסביבה. אם יבחנו ואפשר יהיה להתקין תעשייה כזאת וכזאת - יתכן שכן. תעשייה מרעושה ומרעילה - לא. המיטרדים הקיימים שם, זאת עבירה על החוק. העיריה צריכה כבר היום להפסיק זאת. בידי העיריה כל האמצעים למנוע זאת, אלא שבמשך השנים הזניחו והיום ממררים את חיי האנשים שם.

אנחנו מדברים על העתיד, וזאת התשובה: לשלב בסעיף א קביעה שאנו נגד יצירת אזורים מעורבים. בקשר לגורמים טורדניים - איננו ממליצים באזורים אלה. אם תהיה ביקורת ובחינה - בבקשה.

תכנית המיתאר כפי שאושרה - אנחנו צריכים לכבד אותה. בהתאם לתכנית המיתאר הזאת, אם אפשר יהיה לעשות סידורים - יעשו אותם. קדם כל הכנסת צריכה לשמור על החוק. פרטים על התכנית, שמענו. זאת התשובה שצריך לתת אותה לתושבים, לאזרחים ולאוכלוסייה.

ג. אליעד:
לחברי וידידי בארי, ההגיון במקום, כאשר אין לך משהו בשטח. פה יש לנו מציאות ואת המציאות הזאת אנחנו צריכים לקחת בחשבון ולענות עליה. אני לא מכיר הרבה מקומות שיש בהם סמליות כזאת, שבנו החלוצים הראשונים - מקום עם חנוכיה, עם שמונה רחובות-גרות, עם ערך, עם מסורת, אז דוקא בתקופה כזאת אינני רואה כיצד אפשר להתעלם מהמציאות הזאת ומרצון התושבים לשמור עליה.
אני חושב, שמחובתנו, שמפעלים, כאלה נעשה הכל כדי לשמור עליהם, כי מדובר על רוח והגות.

התחיל אצלי הרהור שני בענין הפרדת עסקים ומגורים. אני נמצא ברחוב ללינבלום, ואני רואה מה קורה במקומות אלה משעה 7 בערב. ידוע מה המצב של דרום תל-אביב אחרי השעה שבע בערב; כל הטיפוסים המפוקפקים מוצאים את השלטון במקום זה שהוא שוקק חיים ביום. בלילה זה מקום שפחד לעבור בו.

לכן, אינני מקבל את ההפרדה. אפשר להמדיד את זה בלי להביא את ענין המיטרד לאותו מקום. אינני יודע למה אתה רוצה לחבר את סעיף א עם ג. 2. ההערה של ח"כ ג.צ.קשת - שהמלה תעשייה יש לה משמעות - איש אינו חושב שמשרד זה תעשייה.

א. הרליץ: תעשייה זה מה שראש העיריה רצה לעשות.

ג. אליעד:
אם הכוונה להשאיר לו פתח, שאפשר לעשות כאן תעשייה ואחר כך להקים מיתקנים שיקטינו את המיטרד - זה לא נראה לי. אני מדבר על המסקנות. לוא היתה נשמעת דעתך, חותם על כל מה שנאמר כאן. אני מסכים עם הכל, אם אנו מסכימים עם התפיסה: א. רוצים לשמור על מהות המקום הזה; ב. נבטיח שלא יהיו מטרדים בלתי-נסבלים; ג. אנחנו רוצים לתת לאנשים להמשיך לחיות ולהתפתח במקום.

היו"ר י. תמיר: אם מתכננים ביצול של אזורים למטרות שונות - מסיגים תוצאות מצוינות. והראיה, אזור רח' ישחק שדה, רח' המסגר, הפכו בשעות הלילה לאזור של דיסקוטקים ואולמות לשמחות, ושם יש רעש עצום בלילה אך זה לא מפריע לאיש, כי זה אזור תעשייה ביום.

ג.צ.קשת: ראשית, צריך להפריד בין שני דברים: הרצוי והמצוי. אנחנו לא מתכננים היום את שכונת מונטשפירוי. אנחנו ניגשים לשכונת מונטשפירוי קיימת. זה יסוד היסודות. אני מסכים שלא צריך להקים אזור מעורב למגורים ולתעשייה, אם נגדיר מה זה תעשייה הכוונה היא לדברים מטרדיים את חיי התושבים. בסעיף ב כתוב: "הוועדה מתנגדת להקפאת הכנייה הגורמת לניווני השכונה מחד ופתיחת עסקים ללא רשיון מאידך, זאת בגלל הפיקוח העירוני הרופף." אני מוכן להסכים עד המלים: "...לניווני השכונה". את ענין הפיקוח - לא היתי כותב כאן. היתי מצרף לזה את ג. 1. - "א תכנית שאושרה ע"י ועדה מחוזית. אני לא מכיר את תכנית המיתאר, אבל שמעתי כאן התלהבות לתכנית.

שמונה הרחובות בשכונה ושדרות יהודית, זו הסיסמה של תושבי המקום. כך הם הסבירו את הדברים כשהם באו אלי. הם אמרו, שאת שמונה הרחובות הם מעונינים להציל, כי שם מרכז אזור המגורים. הם מבינים שהם לא יכולים לחסל את הסביבה כלה, איפה שיש בעלי עסקים. הרי קבלנו תזכיר חתום ע"י מאות בעלי עסקים. טוענים התושבים, שבין מאות בעלי העסקים, יש רק כמה עשרות שעסקיהם באותם שמונה רחובות. כל היתר נשחפו על ידי בעלי תעשייה אלה כדי לעשות רושם שזו שכונה של תעשייה ולא של מגורשים. התושבים אומרים: אתם תטהרו לנו את שמונה הרחובות שלנו. היתר אותנו לא מטריד.

לכן, אני מציע להשאיר את הדבר הזה של שמונה רחובות, כי זה הולם את המציאות. אני מציע ליו"ר הוועדה לחשוב מה בכלל עם הסביבה, אבל לא בהקשר של שכונת מונטיפיורי, וכאן לאמץ את הענין של שמונה רחובות.

אני מבין את ג.3. אם יסבירו לי מה זה, אולי אהיה בעד. כל עוד אינני מבין - אינני יכול להסכים.

סעיף ד הוא טוב. סעיף ה זה דבר טוב כדי לפצוא חן בעיני תושבי השכונה, ומי אני שארצה לא לפצוא חן בעיניהם. אבל, אני רוצה לשאול את עצמנו האם זה הנוהג שלנו בארץ הזאת? אני מבין שיש להתחשב ברצון התושבים. אני מבין שיש להתחשב במיציגים אותם. אבל, לשתף את ועד התושבים בקביעת עתיד השכונה?! אני חושב, שאנו יוצרים כאן תקדים. אני מציע שנחשוב לפני שנחליט על סעיף כזה.

היו"ר י. תמיר: בשלב ראשון של הדיון, כל הרשומים יגידו את דבריהם. אחר כך, תיבחר ועדת ניסוח אשר תביא לישיבה הבאה את השיטתה, שגניח על שלחן הכנסת בהקדם האפשרי.

א. הרליץ: אני קצת מתקשה לראות את האבהות שלי לניסוח של המזכיר שלנו. זה לא בדיוק הניסוח שאני הצעתי, ולכן קצת נגרמות כאן אי-הבנות. אני ברצון אשתתף בוועדת הניסוח אם תוקם כזאת. אני גם מסכימה עם החברים שאמרו שאת תל-אביב לא יכולים לשנות. אנחנו רק יכולים להתיחס למצב הקיים ולמנוע שהוא יהיה גרוע מאשר הוא הינו. פה יש שני דברים הצריכים להיות מותנים מתוך ההמלצה שלנו (1) שהאזור ישאר אזור מגורים ולא אזור תעשייה. כאן, חילוקי-הדעות הם עם העירייה. נדמה לי, שהיתה הסכמה כללית בוועדה, שאין אפשרות לקחת היום את תושבי מונטיפיורי ולתת להם שכן אחר וזה הפתרון ש"כ בארי בודאי היה רוצה בו, אבל הוא בלתי אפשרי. לכן, יש לנו מצב של לא שמונה רחובות אלא תשעה רחובות, שהם היום אזור מגורים, שנתוכו פלשו, מתוך ההקפאה שהיתה וחוסר הפיקוח, מישרדים תברואתיים וציבוריים ממדרגה ראשונה, וזה בעיקר מוסכים. איש מאתנו איננו מתנגד לכך שמשרדו של ח"כ א.יפה נמצא בשכונה זאת. משרדי רשות שמורות הטבע נמצאים בשכונה זאת.

אני בדעתם של החברים האומרים שצריך לבנות אזורים למגורים כך, ש-24 שעות ביממה תהיה בהם אוכלוסיה כזאת ואחדות, בתנאי שהאוכלוסיות אינן מפריעות זו לזו. טוב גם לנשים הנשארות לבד בשעות היום, או הילדים או הקשישים, שבאותה שכונה יהיו חיים שוקקים גם בשעות היום והשכונה לא תתרוקן.

אני חושבת, שזה טוב מכל הבחינות, ואולי גם מבחינת המשטרה וגורמים אחרים.

מכאן, נדמה לי, שההמלצות כפי שאני רואה אותן, צריכות לאמר: א. האזור לא יהיה מעורב לתעשייה ולמגורים. ב. תכונת תכנית מיתאר, אותה תכנית מיתאר מפורשת, והיית מצרפת אליה רשימה של מלאכות ועסקים, שמותר לקיים בשכונה הזאת, ואלה עסקים שאין בהם מישרד, אם זה מתפרות או עבודת קרטובג'. לענין הזה, מצטרף ענין אחוז הבניה. אחוז הבניה, משחק כאן תפקיד גם בויכוח בין תושבי השכונה לבין הוועדה העירונית. בינם לבין הוועדה העירונית יש חילוקי-דעות על אחוזי הבניה. לכן, אני הצעתי שתכנית המיתאר תשאר שרירה וקימת וכן אחוזי הבניה כפי שהם באותה תכנית. זה לא לגמרי לרוחו של ועד השכונה. ועד השכונה רצה להעלות את אחוזי הבניה ואני חושבת שאחוזי הבניה צריכים להיות כפי שקבעה תכנית המיתאר. אני בעד זה שהחוק יקויים וההחלטה של הוועדה המחוזית תקויים.

אני, בכל זאת, חושבת, אולי לא בצורה כל כך בוטה כפי שזה רשום כאן, אבל אנחנו לפעמים מעבירים ביקורת על רשויות מקומיות, ואנחנו עושים זאת בסגנון עדין, אבל אני חושבת שיש לאמר שעיריית תל-אביב לא פיקחה מספיק בשנים האחרונות. אנחנו חושבים על טובת הכלל. אני חושבת, שהעובדה שהתושבים לא בכנסו לשכונה הזאת,

והעבודה המכוונת חדרה לשם, ולהם לא אכפת שנה לקיים שם מפעל, וכאשר כעבור שנה מגרשים אותם לא אכפת להם כי הם כבר עשו רווחים. עיריית תל-אביב לא עשתה מספיק גם לגבי העבר. צריך להמליץ לשמור לאחר מכן על מה שיוחלט.

הייתי רוצה שיהיו ועדי שכונות ותהיה עבודה קהילתית. אבל, היום אין שום חוק ולא נוהג ונוהל בארץ המחייב את מועצת העירייה או את מחלקות העירייה להתחשב ברצון התושבים. אולי ניתן לאמר זאת על דרך החיוב ונמליץ בפני עיריית תל-אביב להתחשב בתביעת התושבים. פה יש אנשים שנקשרה נפשם בשכונה הזאת. אפשר לאמר זאת בצורה פחות תקפנית מאשר בטענין.

א. יריב: חסר לי אלמנט אחד - מה טענת האש העיר בעד מה שהוא רוצה לעשות.

א. הרליץ: לפי תכנית העירייה לעתיד תל-אביב, האזור הזה צריך להיות אזור תעשייה.

י. בארי: הוא אמר, שלדעתו התושבים צריכים לעבור למקום אחר.

היו"ר י. תמיר: עמדו על כך, שחלו תמורות רציניות בעמותת העירייה לגבי השכונה תשובת ראש העירייה היפה שהמציאות מכתיבה את ההתפתחות של תל-אביב. מה ההתפתחות לאור המציאות הזאת, אנחנו יודעים. אנחנו בכנסת חייבים לעשות הכל כדי להנחות את העירייה לעמוג מול ההתפתחות הדרסטיות של ערעור חיי הערים. אם לא נתקן את החיים החברתיים האנושיים והסביבתיים, וכן השרותים בערים - תהיה קטסטרופה.

מ. הכהן: מאחר וח"כ הרליץ מסתלק מניסוח המסקנות, לא אדון במסקנות עצמן, אלא בענין. אנחנו מדברים על הגיון. תורת ההגיון של היהדות היא מה ולב, והייתי רוצה שבענין שכונת מונטיפיורי גידון בשני הדברים; המח לצדק - ח"כ בארי - אבל הלב לא כל כך לצד הטעון הזה, כי גם אם לא היו תושבים בשכונת מונטיפיורי והיינו צריכים לחשוב מה לעשות עם שכונה שהיא אתר הסטורי, אנחנו צריכים לשקול את הענין לאור השמירה של תל-אביב הסטורית. כאשר מדובר על שכונה שיש לה אופי ומבנה מיוחד והווי בפולקטור שלנו, אי אפשר לבוא לדון רק מבחינת ההגיון הרצוף. לכן, נדמה לי שהסיכום שלנו חייב להיות כפול - לנסות לשמר את השכונה עד כמה שאפשר כשכונה, ויחד עם זאת, עד כמה שניתן למנוע מפגעים בחיי העיר. ברור, שיש סתירה בין שני הדברים בכל הערים ההסטוריות כאשר יש שכונת מגורים מקדמת דנא ורוצים לפתח את התעשייה במקום.

המסגרת נראית ואל ניתפש לתכנון יבש בלבד.

י. בארי: לי, מלוא האהדה לתושבי השכונה. אני רק מבקש שהוועדה של הכנסת, כאשר היא מגבשת המלצות, שהיא תשקול כל ענין מבחינתה של טובת הכלל ומבחינת עקרונית.

ח"כ הכהן דיבר על לב ועל מח. זה יפה בתחום הפילוסופי. אני אדבר על ריאות והריאות הוא אבר אשר עלול להפגע מסידור אשר ימצא אם תאומצנה המסקנות. לעניות דעתי, מבחינת ועדת הכנסת, השיקול שילדים יגדלו באויר מזוהם ואחר כך בשנות הצמיחה ובגיל מבוגר יותר הם יהיו חולים ויציפו את בתי-החולים - זה צריך להיות שיקול של ועדת הכנסת. יש לנו דוגמא בחיפה; אנחנו יודעים שבחיפה, בשל הסידורים של אזורים מעורבים - גם שם יש רחובות שבהם אין תעשייה - המצב שם גרוע, והוא עוד טוב מאשר באזורים מעורבים.

כשאנו נמצאים במצוקת אישפוז, תפקיד הוועדה לחשוב ולשקול את הנושא של תפישת מטות בתי-חולים.

אינני מתוכח עם ח"כ אליעד וח"כ הכהן, אם שכונה זאת צריכה להשמר כאתר הסטורי ואם יש להתייחס לסנטימנטים של התושבים. אבל, אם זאת הגישה, אז תסיקו את המסקנה ותחליטו שיש להוציא את התעשייה מהמקום. אז הייתי רואה עקביות וצה לא שאלה של הגיון צרוף, אלא צריך להחליט.

את התשובה אם שכונת מונטיפיורי צריכה להיות שכונה לתעשייה ומלאכה כפי שראש העיריה מבקש, או שכונת מגורים, את זה לא ועדת הכנסת צריכה להחליט, אלא רשויות התכנון. מה שוועדת כנסת יכולה להחליט זה למנוע אזורים מעורבים. בכל הכבוד, התפישה של שמונה רחובות, ששם לא תהיה תעשייה ומלאכה מטרידה, אבל ברחוב התשיעי יהיה מוסך ואז הרעש והזיהום לא יפריע לשמונה הרחובות - את המינימום הזה אנחנו צריכים לשקול.

אני מציע, שבסיק מסקנה ונתבע מרשויות התכנון, ועדת תכנון מחוזית וועדת תכנון מקומית, שיחליטו אם שכונת מונטיפיורי למגורים או לתעשייה ומלאכה.

א. גבלבר: כיון שתהיה ועדת ג'יסוח, אינני מתחם לניסוח אלא למגמות. אין ויכוח אם צריכה להיות שכונת מגורים או תעשייה. אני בעד מגורים, ולא בגלל סנטימנטים אלא בגלל העובדה שחמשים שנה יש שם אזור מגורים ואינני חושב שאנחנו יכולים בקלות לפסוק שאנחנו מעבירים את התושבים. אין לנו אמצעים לכך. אני רואה כמה שנים וכמה מאמצים משקיעים בכפר שלם. לא עולה על הדעת להעביר את שכונת מונטיפיורי למקום אחר. גם מפני שזאת שכונה יפה ודי נקיה. זה שפלוס לשם מספר מפעלים, אך אם בשלב זה נעצור אותם, הם ילכו וימעטו. כי הכוון שלהם יהיה למרכזי תעשייה ולא יהיו בודדים כאן באזור הזה והם עדיים לא מיטרד כזה המאיים על הריאות של הילדים המתחנכים שם. היתי שם לפני שבועיים, ולא נראה לי הגיוני. אם נגיד ששם יהיה אזור תעשייה, גם אם תעבור הרכבת המהירה המקשרת את גוש דן, כי היא תעבור גם בשכונות אחרות ותהיה מיטרד של נציב התחבורה.

אני מציע לא להמליץ המלצות לגבי דברים עקרוניים כגון בניה ללא רשיון - זה לא שייך לענין הזה. על כך אנו מזהירים וקובלים בהזדמנויות אחרות כאשר דנים בכך כגון בצווי הריסה ויש לנו הזדמנויות להדגיש את הדבר הזה - לכן, אני מציע שבמסקנות נוציא כל התיחסות שבה אנו מגנים בניה ללא רשיון. אפשר לטעון על כך ועל העיריה אבל לא בהזדמנות זאת.

לשני דברים אלה, אני מציע שבועדת הג'יסוח, ישימו לב בזמן שיכתבו את הסעיפים.

מ. ידיד: לא היתי רוצה שאנו נתחרה מי רוצה לשמור על אפיה ההסטורית של שכונת מונטיפיורי. היו בתל-אביב שכונות ומפעלים יפים והם היום אינם, כגון גמנסיה הרצל'יה. יש התפתחות מסוימת במדינה ובעיר הזאת ויש להתחשב בה ולקחת בחשבון כל שיקול בהקשר להתפתחות אחרים. השאלה היא אם אנו נשלים עם מציאות שניצור אי שבני אדם יגורו בו כשסביבם זוהמה ולכלוך, כי יש שם תעשייה כזאת היוצרת זיהום ולכלוך.

א. הרליץ: אנחנו מדברים על תעשייה נקיה.

היו"ר י. תמיר: למה צריך להיות לכלוך וזוהמה?

מ. ידיד: בואו נתכונן תכנית ברור. כשיש תכנית מיתאר, העיריה לוקחת בחשבון את ההתפתחות לשנים הבאות, ואנחנו צריכים לסמוך על תכנית המיתאר. יתכן שתכנית 1972 אינה עונה לצרכים של שנת 1975-1980 עם נתיבי אילון וכו'. יתכן שהיום כאשר כלנו רוצים להתרכז סביב שכונת מונטיפיורי ההסטורית, יתכן שנעשה משהו שזה יהיה בכיה לדורות.

י. ארידור: אני הבינתי שאין שם פתרון לתושבים.

היו"ר י. תמיר: אנחנו קיימנו 3-4 ישיבות ושמענו את עיריית תל-אביב את קצין המחוז ואת התושבים.

מ. ידיד: היתי רוצה לשמוע מעיריית תל-אביב מה התכנית שלה בקשר לכל מכלול הבעיות ובמדה ויש להם פתרון לתושבים. אם תהיה הקפאה נוספת באזור וידללו את השכונה - יתכן שזה יכל להיות פתרון לתושבים עצמם. מכל מקום, אנחנו צריכים לשקול כל סעיף כדי שיהיה לשובת התושבים, גם מבחינה בריאותית וסביבתית.

היו"ר י. תמיר: אנחנו חיים בתקופה יוצאת מן הכלל - שנות ה-70 האלה - היום רואים את כל החולאים בערים הגדולות בעולם, גם בבלוק הקומוניסטי, רואים ומגנים אותם. כאשר תכננו את הערים בשנות תחילת המאה חשבו שמוצאים פתרונות ע"י הרחבת כבישים ומעברים בתוך הערים. אבל היום זה התמוטט מוחלטת של האסכולה הזאת, החל מסן-פרנציסקו שם כבר אי אפשר לנסוע ועוברים לתחבורה ציבורית. כל אחד חשב שיהיו לו 2-3 מכוניות, והיום זה לא כך. היום, כשמדברים על כך שתהיה תעבורה של נתיבי אילון - זאת תהיה קטסטרופה. הטוב בעידן הזה שאנן יכולים להוציא לקחים משגיאות של אחרים, ונהיה אמיצים ולא נחזור על שגיאות שעשו פעם. למרבה ההפתעה, ודיבר ח"כ מ.כהן על השכל והלב היהודי; תיקח את האסף הנפלא של ד"ר רקובר ותקרא מה אמרו חכמינו על אקולוגיה עוד בימי-קדם ותהיה נדבם. זה מה שמפתיע. זה מענין, ויש פרושי הרמב"ם לדברים. הם היו חכמים. אנחנו אנשי איוולת עם כל מה שעשינו במשך שנים בערים וכל הפיתוח הבלתי רציונלי שהוא אנטי-פיתוח, והיום בורחים מתל-אביב.

אנחנו בוחרים בוועדה בת שני חברים, והיא תביא את הניסוח, ואם היא תרצה להתייעץ עם היו"ר, היא תוכל להתייעץ. חברי הוועדה כפי שאני מציע, הם ח"כ א.הרליץ וח"כ ב.קשת.

א. יריב: בגלל חסר-ידיעה וכיון שלא השתתפתי בישיבות קודמות, אני מוצא קושי בהתייחסות לענין הזה, כי אינני יודע איך זה משתבץ בתכנית כוללת. אולי זה נכון, שצריך להיות שם אזור תעשייה ואולי זה צריך להיות אזור מעורב. אולי זה לא בלתי אפשרי, לתכנן כך שהאלמנט הנוסף לא יגרום למיטרדים אקולוגיים. אם אנחנו מייחסים חשיבות לדברים שלנו צריך לדעת איך זה משתלב בתכנון כלו. יכל להיות שתכנית המיתאר לקחה בחשבון את כל האלמנטים ועכשו ראש העיר הולך בניגוד למיתאר וגורם עוול.

היו"ר י. תמיר: היום עוסקים בתכנית המיתאר של תל-אביב בצורה מאד אינטנסיבית. השאלה של ח"כ יריב מאד רלבנטית לענין - צריך לראות את התמונה הכוללת. אבל, אנו עוסקים בהתאם להצעה לסדר היום.

ב. אליעד: אני משתומם על הערת היו"ר; האם לא שמענו ולא חקרנו, והאם לא פרש הממונה על המחוז את תכנית המיתאר? הרי אנו באים כאן לאשר תכנית קימת, שאושרה והתושבים ממרמרים שמנסים ללכת נגד התכנית, ואנו צריכים לאשר את התכנית, וזה הכל.

י. יבארי: הערה עובדתית - בעקבות שאלה של ח"כ יריב - לפני מספר שנים, בעת כהונת ראש העיריה הקודם, הגיעו לפשרה והגישו תכנית ששמונה הרחובות יהיו למגורים והיתר לתעשייה ומלאה. ראש העיר הנוכחי, מבקש לערער על כך והוא ביקש לבטלה ורצונו הוא שהעיריה תחזור בה מהתכנית הקודמת ויוחלט שכל האזור יהיה לתעשייה ומלאכה, וכאן מתעוררת הבעיה.

2. כיצוע צווי הריסת בתים בכפר שלם ועתידן של המשפחות המפורנות מהן - הצעה לסדר היום של ח"כ לבנבראון

היו"ר י. תמיר: ח"כ וילנר משתתף במקום ח"כ ת.טובי.

א. לבנבראון: אני רוצה לציין בחיוב את העובדה, שיו"ר הוועדה העלה את הדיון בנושא. בוועדת הכנסת באפן יחסי מהר מאד, כי לעתים אנו מעלים הצעה ועובר זמן רב עד שהנושא מגיע לוועדה. אני מקווה, שהדיון בוועדה יתרום לפתרון הנכון והמהיר של הבעיה של תושבי כפר שלם.

אני רוצה בעיקר להסתמך על ביצוע חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום. כידוע, כפר שלם הוכרז בשנת 69 כאחד האזורים של שיקום, בין האזורים המועדפים. שלש ה הוכרזו והם צפת - העיר העתיקה, הנחלאות וכפר שלם. אבל, מאז לא נעשה הרבה, והבעיה הולכת ומחריפה, במיוחד כשיש צווי הריסה בכפר שלם, ויש חשש שהצווים האלה יבוצעו בהקדם. זה הניע אותי לבקר בכפר שלם ולהעלות את הנושא בסדר יומה של הכנסת.

לדעת, לוא היו מבצעים את החוק כלשונו ובזמן, יתכן שלא היינו עומדים בפני הבעיה הזאת. אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה, שהחוק אומר בסעיף 2 "דיוור חלוף... יכול שיהיה בבנין חד-קומתי, יכול שיהיה בבנין רב-קומות, בבנין חדש או לא חדש, כפי שהרשות קובעת". (קורא סעיף קטן 6) לוא היו הולכים לפי כללים אלה והיו מאפשרים לתושבי כפר שלם דיוור חלוף בתנאים אלה, לא היינו עומדים בפני הבעיה הקשה שאנו עומדים בפניה היום. המציאות היא, שאנשים גרים בתנאים תת-אנושיים. עובדה, שיש כאלה הגרים מאז קום השכונה, ויש הגרים שם 10-15 שנים. אני מדבר על הותיקים, שעצם היותם שם, מקנה להם זכות. אני לא רוצה להשתמש בתקדים שהיה בבית-משפט עליון, שקבע בין היתר, שמתן רשות לשימוש במקרקעין אינו צריך מלים מפורשות, רשות כזאת חייב שתשתמע ממנהג האזרח... אחד התושבים ניצל את הסעיף הזה והגיש ערעור אזרחי וזכה בפיצויים גדולים מאד, ועל סמך זה היו מודעות בעתונות, שתושבי כפר-שלם רוצים להתעשר וליהפך למליונרים, אם כי זה מוכיח שיש להם זכות. אבל, אינני רוצה להסתמך על זה. גם תושבי המקום מודיעים שאינם רוצים להתעשר, אלא רק דיוור חלוף בהתאם למצבם. על סמך זה היו כל מיני מאמרים. אני חושב, שמי שביקר - ובדאי חברי כנסת אחרים בוועדה ביקרו וראו - אנשי כפר שלם הם אנשי עבודה, ורובם עובדים בשכר לא גבוה ביותר. ביקרתי בדירה של זוג צעיר; השרותים בשדה, המטבח בחות, וזה קשה. ברור שנוספו מבנים בלתי חוקיים וזה נכון, אבל המצב דחף אותם לכך.

איזה תשובה צריך לתת לתושבים? יש תכנינות ויש תכניות, וחברת "חלמיש" מכריזה שיש לה כל מיני תכניות. קדם כל התכניות מפורשות לא בסביבה הקרובה. לפי דברי התושבים, רובם היו רוצים להשאר במקום, גם בגלל הקשר עם מקום העבודה וגם לפי הטענה שלהם, שיש אפשרות בנית שיכונים על שטח יחסי קטן, לפנות שטח ותמורת הסכומים שאפשר לקבל עבור הקרקעות האלה, אפשר להקים את השיכון בשבילים. הם היו רוצים את הפתרון בסביבת כפר שלם, גם מכיון שהם עובדים שם.

ההצעות של "חלמיש" הן בתנאים כאלה: משפחה המונה 5-10 נפשות, מדובר ב-74,000 - 64,000 ל"י. לזוגות צעירים, לאחר תשלום דמי קדימה של יותר מ-40,000 ל"י, בתשלומים חודשיים העולים על 400 ל"י לחדש. לרווקים מעל גיל 18, הגרים עם משפחתם, אין כל פתרון.

הסכום של 74,000 - 64,000 ל"י, לפי חישוב של 30,000 ל"י לחדר ראשון ו-25,000 ל"י לחדר שני. מדובר בחדר חוקי, ז"א אם אחד התושבים במשך הזמן היה נאלץ להוסיף איזה חדר ללא רשיון, זה אינו חדר חוקי ותמורת זה הוא לא יקבל. אין סיכוי שיקבל, אבל נביח שכן יכירו בזה - ברור שבסכומים כאלה אי אפשר היום להשיג דירה, ועל אחת כמה וכמה זוג צעיר אינו יכול להתחייב. אני מדבר על משפחות מרובות ילדים, דיירי שכונות עני ועובדים בעירייה; מאיפה הוא יוכל לשלם 400 ל"י שכר דירה? מה צריך לעשות צעיר שנולד בשכונה הזאת וגם כל הזמן עם ההורים? אין לו פתרון.

לכן, נראה לי, שהבעיה הזאת חמורה וצריך לתת

את הדעת.

אני רוצה לקרוא כמה הצעות. אני רואה הצעה של סיעת המערך במועצת עיריית תל-אביב. אני מוכן לקבל את ההצעות האלה כלשונו.

השכונה הזאת חולקה לכל מיני אזורים; יש אזור, ש"חלמיש" מטפלת בו, ויש אזור שחברה אחרת מטפלת בו. יש שוני בין התנאים של חברת חלמיש לבין תנאים שחברות אחרות מעמידות, והם יותר טובים, כי הם מעונינים לבנות. בענין זה, אני מציע ליוזמה הציבורית לקחת דוגמא מהיוזמה הפרטית.

אקרא את הצעת נציג המערך במועצת עיריית תל-אביב:

1. הקמת או הפעלת הרשות האחת, כתובת אחת, למפונים, אשר תפעל על פי קריטריונים שווים (עקרונותיהם נקבעו בחוק).

2. התקנת התקנות המתאימות שתאפשרנה ממש זכויות התושבים כמפורט לעיל.

3. הפסקה מידית ואי נקיטת כל פעולות משפטיות, הקפאת הפעולות שהותחל בהן והקפאת ביצוע פסקי דין, כנגד תושבי השכונה, אשר מעמדם עונה לעקרונות שנקבעו בחוק וכן לסכומים בין עיריית תל-אביב לנציגות התושבים.

4. פנוי 650 המשפחות שנותרו במקום, יאפשר הקמת כ-4,000 יחידות

דיוור. זוהי רזרבה קרקעית בעלת ערך כלכלי רב ביותר. על הרשות האחת, ויתכן באמצעות חברות קבלניות נוספות, להציע מיד דיוור חלוף לכל משפחה ומשפחה בהתאם למדיניות המחוקק."

אני רוצה, בהזדמנות זאת, להזכיר, שהוקמה רשות לפנוי ובנוי, ולדעתי הרשות הזאת מסורבלת מאד, אין כמעט משרד ממלתי שאינו חבר בה. כמעט כל משרדי הממשלה, נוסף לנציגי העיריות וכו'. הרשות היא כזו שהיא כוללת את כלם. יכל להיות שהיא עד כדי כך מסורבלת, שהיא אינה מסוגלת לעשות דבר. יתכן ש"חלמיש" או מישהו אחר, צריכים לבצע את התפקיד של רשות זאת.

" 5. יש לפזר את המפונים באתרי בניה שונים ולא לרכזם באפן המנציח בידודם החברתי. הסיבה המרכזית למצוקה החברתית בישראל, הינה העדר דיוור מתאים. פתרון שאלה זו, מבטיח גם פתרון בעיות נוספות, כמו שילוב האוכלוסייה, חנוך טוב יותר ובסך הכל העלאת הרמה הכללית.

יש למנוע בכל מחיר אתתחזיתו המדאיגה של מר א.פרבר, מנכל חברת "חלמיש", במכתבו למר ד.וינשל, מנכל משרד השיכון מיום 12.1.75 לפיה: "בעית כפר שלם שומנת בחובה סכונים גדולים ועלולה לפתע לפרוץ החוצה, כי ההתמררות והתסכול שהצטברו בקרב התושבים, עלולים להדביק את הרקמה החברתית הרגישה של כל משכנות העוני וכן אנו עלולים להסחף למערבולת של רגשות ומעשים העלולים לנפץ סכרים של סדר ושלטון שיעלו ביוקר".

יש לגשת לפתרונות מעשיים ומיד, יתכן וחלפה כבר

השעה ה-12."

אלה הן מסקנות של נציג המערך במועצת עירית תל-אביב, ואני מקבל אותן. אני רוצה לאמר משהו על פעילות המשטרה. הם אומרים: "מה ענין שמישה להר סיני - מה לנציג המשטרה ולפעולות העירייה?" חרף דבריו בישיבה והצהרת כוונתו לעזור, הרי שמטרת שולחיו - המדובר בקצין זמיר שהשתתף בכנס בכפר שלם - והוא אומר שמטרת שולחיו אינה כזאת. מטרתם להפוך את העירייה לכלי-משחק. כאמצעי, קדם לכך נסיון הפחדה, כאשר פתחה המשטרה תיק פלילי על ארגון אספה בלתי חוקית במרכז הכפר.

אני מצטרף לדעתם של התושבים ולדעתי אין להשתמש במשטרה, ובעיקר כשמדובר על אספה, המשטרה אינה צריכה להתערב בצורת איומים ולנסות לשכנע את תושבי כפר שלם לקבל תכנית שהם לא מוכנים לקבל.

תושבי כפר שלם דורשים דברים צודקים ואני משתמש בתביעות שלהם כפי שפורסמו, ואני מתאר לי שהם הגישו את תביעת לחברת "חלמיש". הם דורשים בנית 550 דירות דו-משפחתיות באזור הכפר, כפי שבנו בשכונה על ידם. לפי הצעתם, מספיקים לתכנית הזאת 275 דונם. הבסיס: דירה תמורת דירה, בהתאם לגודל המשפחה, פתרון לזוגות צעירים: 76 ממ"ר, והבטחת זכויות לשיכון לרווקים מעל גיל 18 הגרים עם ההורים. זה לא מליונים ולא רצון להתעשר.

אני מקווה, שהוועדה תשמע גם את נציגי השכונה - ואני מציע את זה - תשמע את נציגי "חלמיש" נציגי העירייה ותסכם עמדה שתעזור לתושבי כפר שלם לקבל פתרון בהתאם לחוק.

היו"ר י.תמיר: היום נשמע את נציגי עירית תל-אביב. נקיים ישיבה נוספת, אליה יוזמנו הגורמים הציבוריים.

פ.אוניקובסקי: אנחנו היום דנים רק בענין כפר שלם. היתי רוצה שחברי הכנסת יהיו מודעים לבעיה חמורה כאשר 16,000 משפחות בתל-אביב גרות בתת-דיוור, וזה 22% מתושבי תל-אביב. בזה כוללים אותן משפחות שעברו לדיוור אחר ובינתיים זה גם הפך לתת-דיוור. 16,000 משפחות זה 92,000 נפש. כ-3,000 דירות ניתן לשפץ. את היתר, צריך להוציא מהדירות.

אם נלך כפי שהלכנו - לא נפתור את הבעיה.

"חלמיש" בוזנת פתרון ל-1,200 משפחות לשנה, אבל
מתוספות בכל שנה משפחות במספר זה, אשר זקוקות לדירה, כך שהמספר
הזה סטאטי.

בכפר שלם, עד עתה, פונו כ-500 משפחות. אבל,
התוספו משפחות. הם מדברים על 550 משפחות בסיסיות וכ-300 משפחות
נלוות, ז"א משפחות שבהן הבת או הבן התחתנו וגרים בחדר אצל
ההורים. המספר הזה אינו מדויק, אבל בערך זה המספר.

לוא היתי רוצה לסיים את דברי, היתי יכול להסכים
עם ח"כ לבנבראון. אנחנו מוכנים ללכת לפינויים בכפר שלם, בהתאם
לחוק פנוי ובינוי. אנחנו מוכנים לכבד את החוק וללכת לפי החוק.
אבל, המציאות יותר חזקה מהחוקים. אני מודיע פה. בשם עיריית תל-
אביב, שאנו מוכנים ללכת מעבר לחוק הזה. אולי אסור לפנו. אתם דורשים
מאתנו לשמור על החוק. אין בכלל בעיה של דירות-חלוף. כל משפחה,
שתפונה - תקבל דירת חלוף. את התנאים קבעה המדינה והחוק. משרד
השיכון, שהוא משרד ממשלתי, קבע את הקריטריונים והם: 35,000 לחדר
ראשון, 25,000 לחדר נוסף, 3,000 ל"ל לכל גפש רביעית במשפחה
ו-3,000 ל"ל מענק חז-פעמי להעברה.

אני מודע לכך, שבסכומים אלה, המשפחה לא יכולה
לרכוש דירה. הסכום הנוסף הנדרש, ניתן ל-30 שנה בהלוואה בתנאי
תשלום נוחים. אנחנו כ"חלמיש", איננו תמיד צמודים לקריטריונים
אלה. ניצב עופר התערב, ואני מודה לו, וטוב שהתערב, הוא ישב אצלי
ארבע שעות בחדרי ואנחנו הצענו סכום כפול מזה למשפחה, והם לא
הסכימו.

הבעיה היא לאומית, ואם לא נפתור אותה באופן
כללי במשאבים ענקיים, אנחנו פה יושבים על ערמת גחלים. לא יהיה
לנו שקט חברתי, ולבי עם התושבים. בגלל כמה משפחות פורצות-גדר,
לא צריך כל הציבור לסבול. יש כמה אנשים הסוחטים כסף, אבל לא זאת
הבעיה, כי המשפחות שם אומללות.

אני מודיע בשם עיריית תל-אביב. אנחנו מכבדים את
הסכם ראש העיר הקודם, שנעשה עם ועד כפר שלם, וההסכם קבע שמקפייאים
את המצב שהיה ביולי 72 וכל פעולה נוספת לא תעשה, ואם מדברים על
הריסות - אלה דברים שנבנו מאז 1972. ההסכם היה עם הוועדה ובהסכמת
הוועד. העירייה הנוכחית מכבדת את ההסכם הזה שנעשה עם מר י.רבינוביץ
אם יש צווי הריסה - מדובר על בניה מיולי 72.

לעירייה יש 9 צווי הריסה בכפר שלם. יש צווי
הריסה על העירייה ועל היזם שבנה באופן בלתי חוקי. במקרה אלה צווי
הריסה על העירייה.

אנחנו מספר פעמים היינו במקום, גם נפגשנו עם
הוועדים - שם בכל פעם הועד מתחלף - אנחנו גם נפגשנו עם אנשים
באופן אינדיבידואלי, ובכל זאת באפריל-מאי פונו 22 משפחות מתוך
הסכמה הדדית, ע"פ פניה אינדיבידואלית, ואנשים באו על סיפוקם.
אנחנו ממשיכים בפעולה זאת. הצענו, על מנת לעשות שם פינוי יותר
מסיבי, הצענו לתושבי כפר שלם 300 דירות, עם ציון המקום, לגדל
הדירה ומחיר הדירה. אני מופתע לשמוע ח"כ האומר: "בואו נבנה
לתושבי כפר שלם רק בכפר שלם." אני מתנגד לזה. אנחנו צריכים להיות
מעוניינים שתהיה אינטגרציה במדת האפשר, ויש לפזר את התושבים.
הלוואי והיינו יכולים לתת כל האפשר יותר פתרונות ביתר חלקי
העיר, ולא לרכז אותם רק בכפר שלם. אנחנו הקצבנו גם ברמת-אביב
דירות לתושבי כפר שלם, וכן בהדר-יוסף החדשה. זאת מדיניות טובה,
וצריך לשאוף לקצת אינטגרציה.

מחיר הדירה ב"חלמיש" - ואני בטוח שמחירי הדירות
ב"חלמיש" זולות יחסית למחירי דירות בארץ היום - אבל נכון שמחירי
העלות של דירות וקרקע, עולים. מינהל מקרקעי ישראל קבע מדיניות,
וזה חלק ממרכיב מחיר הדירה. אנחנו עשינו פעולה, כפי ששייכון
ציבורי לא יעלה יותר כסף. בכל שנה המחיר הראלי עולה ואז מחיר
הדירה יהיה 200,000 ל"ל. אבא, תפעלו בכיוון זה שמחיר הדירה יהיה
זול יותר.

אני יו"ר מועצת המנהלים של "חלמיש", כבר שנה
וחצי. עוד לא היה מקרה, שבגלל 10,000-20,000 ל"ל, ואפילו מעל
לזה, אם מגיע למשפחה - לא קרה שנתעקש. עוד לא היה מקרה כזה.

רבותי, לפי הקריטריונים של משרד השיכון - לא נפנה תשנו את הקריטריונים. משרד השיכון שותף לחברת "חלמיש" ולא נוכל לפנות. יש דברים שהם תלויים בכס. אנא, תעשו לפתרון הבעיה הזאת.

אנחנו מוכנים ללכת לקראת התושבים. אין לנו אפשרות פיזית לבנות בתל-אביב 550 יחידות דיור חד-קומתיות. מבחינת המשאבים הלאומיים, גם אסור לעשות את זה. כשאפשר לבנות שלש דירות באותו מקום, הלא אם נבנה רק דירה אחת, זה לא יתכן מבחינת המשאבים הלאומיים. לבנות 550 דירות, זה דורש קרוב ל-20% דונם. זה לאנחוץ ולא דרוש ולא צודק, לבנות דירות חד-קומתיות. עצם זה שכך בנו פעם - אין זה אומר שזה צודק היום. לעומת זה, אנו בונים היום בסביבה 28 דירות, אבל אנחנו מתכננים עוד 150 דירות; זה בית סורי גמון, חד-קומתי, הכולל 90 מ' בניה ו-40 מ' חצר, ואנחנו חושב, שזה הפתרון למשפחות מרובות ילדים וזה הפתרון אמנם.

תתעוררנה הרבה בעיות חברתיות. אנחנו חושבים האם לאכלס אותם ברבי-קומות או לא.

אנחנו מוכנים לבוא במגע עם כל משפחה ומשפחה, ללכת לקראתה למצוא את הפתרון הנאות, ואין ענין לאיש לנשל משפחה אומללה כזאת. אנחנו צריכים ללכת לקראתם מאל ומעבר לחוקים אשר מציע ח"כ לבנבראון. אם נבוא במגע אינדיבידואלי עם כל משפחה, עד מאי 76 אנו מציעים 300 פתרונות בשלב זה, וזה יכל לענות על הצרכים.

היו"ר י. תמיר: מר אוניקובסקי הוא ותיק בענף הבניה, במסגרת מפעלי העובד הציוני, ובקיא אותו בנושא זה היא מרובה.

ניצב ד. עופר: אדוני היו"ר, חברי-כנסת נכבדים, אנחנו כאן עוסקים בבעיה שהיא בעיה אנושית ממדרגה ראשונה. אני מכיר את הנושא של השכונות באזור תל-אביב טוב יותר מכל הנידחים כאן, וזה חייב להיות ברור, כי אנחנו נושמים את זה חשים את זה, חיים את זה יום יום, שעה שעה. לא אתיחס לבעיה המצומצמת כפר-שלם שהיא כבדה כשלעצמה, אבל יש לנו בעיה שהיא גבעת-עמל ב' ושם הביוב במשך 27 שנה צף למעלה והם משלמים שכר-דירה ל"עמידר" והתושבים נחשבים כפולשים, כאשר נאמר להם ב-48 להגיע לג' מוסין דאז, וכך שיך מוניס ושכונת הארגזים, ואני מקבל הרבה דברים שנאמרו על ידי ח"כ לבנבראון.

אני מתנגד למה שאמר מר אוניקובסקי, שאנחנו יכולים למצוא פתרון ע"י מ"מ עם כל משפחה בנדיה אינדיבידואלית. לא נגמור את זה. זאת חייבת להיות מדיניות כלל-ארצית, ממלכתית. אי אפשר לחייב אדם לגור עשרה ק"מ מכאן. רצונו של אדם - כבודו.

נושא כפר שלם זהה לכל יתר הנקודות, וזה לא נכון - ח"כ לבנבראון - שהמסורה כאן מתערבת או מתנהגת בצורה ברוטאלית. לוא המשטרה היתה נוהגת לפי החוק היבש, היו הורסים מבנים בכל יום. אבל, מכים את המשטרה בעתונות, כאשר בעתון "הארץ" כותבת העתונאית י. וינקלר: "המשטרה עם הלב היהודי וכותבים: "איך לוקח לעצמו איש משטרה סמכות של בית דין עליון, כאשר יש צו"? וכאשר אני מזמין את העתונאית אלי ומנסה להסביר לה את הבעיה האנושית שבדבר, ומדוע אני לא הולך כמו רובוט ומפנה את הדירים, אז היא כותבת מאמר אחר ובו נאמר שהמשטרה אינה רובוט.

כאשר הוצאו ששה צווי פיננסי בשיך מוניס ונקבע תאריך ע"י ההוצאה לפועל, לא השופט קבע מתי התאריך, וצווי הפיננסי שהוצאו לפני שנתים ושלש ואפילו שלשה חדשים - אם זה לא בוצע תוך שבוע מטעם הצו, זכותי כמפקד משטרה ללכת לבדוק את מי אני מפנה. שלחתי קצין בכיר לשש משפחות בשיך מוניס והסתברו דברים נוראים. קיימנו דיון אצל ראש העיר בענין הזה ומסתבר שעומדים להוציא החוצה לוג ישישים בני תשעים, אשר גרים שם שנים ומוצע להם סכום של 58,000 ל"י כדי לפנות את הדירה בשיך מוניס. אומרים הזקנים האלה: "תנו לנו 100,000 ל"י או דירה בירושלים או בשכירות.

יש מקרה של אלמנה בת 60, שהוצע לה סכום של 40,000 ל"י, והיא אומרת: "רבותי, לאן אני אלך? תנו לי דירת חלוף בת שני חדרים בהדר יוסף, אבל בקומה ראשונה כי אני זקנה".

משפחה, ששני בניה בצבא כיום, ושני בנים מתגייסים בקרוב, והוצעה להם דירה בת שלשה חדרים. האב עובד חברת החשמל, משכורתו 1,300 ל"י לחדש. הוא מבקש שתי דירות בנות שלשה חדרים, כדי שיוכל לפתוח את הקיר בין שתי הדירות ולגור כמו בן אדם.

ישבתי אצל ראש העיר, יושב גם מר אוניקובסקי, ואחר-כך ישבנו עם כל משפחה לחוד ומצאנו פתרונות. יושב מר אוניקובסקי ועבדכם הנאמן ארבע וחצי שעות פדוי לראות כיצד אפשר לבוא לקראתם. יש בעיות של פיננסי. בכח ובזיונות, אבל ארבעה פתרונות פתרנו. לקראת ה-30 לחדש יש עוד שתי בעיות. אבל, אין זה פתרון כך לשבת עם כל משפחה. אתה אוכל לך את הלב ואתה לא יכול. זה חייב להיות פיצוי נאות, שהמשפחה תוכל לגור איתה שהצא רוצה, או לתת דירור אלטרנטיבי.

אני מדבר כעת כאדם, כאזרח, וגם כשוטר המכיר את הנושא. הצו הוא יבש. כאשר מוצא צו נגד אדם או נגד משפחה, והיה נהאזרח הזה יש לו אמצעים לקחת עו"ד טוב כדי להסביר את הבעיה בבית המשפט - הוא זוכה בפיצוי טוב יותר. אם אין לו אפשרות - הבעיה מובאת כפי שהיא מובאת והוא זוכה לפיצוי פחות טוב. אינני חושב, שהפיצוי הניתן לאנשים אשר מפנים אותם על פי החוק - עם כל הכבוד ל"חלמיש" - החוק אינו עונה על הבעיה היום. מה שהיה לפני שנתים-שלוש, התרחשו דברים...

שאל אותי יו"ר הוועדה מה מחייב אותי לא לבצע מיד את הצו. ובכן, אינני יודע אם אני לא עומד לפנות משפחה שכולה, שהצו עומד לפני מלחמת יום הכיפורים. אינני יודע אם אינני עומד לפנות נכים ממלחמת יום הכיפורים. זכותי המלאה, כשוטר, להיות זהיר ולבדוק את מי אני מפנה. אם אני יכול לבוא עם ידידי מר אוניקובסקי ולבוא לקראת המשפחה, אם במסגרת החוק או במסגרת אחרת - הרי זה גם כן נעשה. אבל, זה לא יפתר בשום פנים ואופן ע"י כך שינוהל מו"מ עם כל משפחה בגפרוד. לא בגיע כך לשום מקום.

כאשר מדובר על דירור חלוף, ח"כ לבנבראון משוכנע שהבעיה תיפתר. אני לא משוכנע שהבעיה תפתר ע"י דירה מול דירה. השאלה היא אספה הדירה והשאלה אם המשפחה תקבל את הפיצוי שלה פדוי שתוכל לעבור לאו דוקא למקום שרוצשם להכתיב לה. גם בתופעה כזאת בתקלנו. יש משפחות מסכנות, אין ספק. אבל, בתוך כפר שיש ובתוך כל המקומות האלה, יש גם משפחות שמצבן הכלכלי לא הרבה יותר גרוע מאשר של חלק מהנוכחים כאן. אינני גורס לרגע קט, שכל התושבים בגבעת עמל ב' ובכפר שלם, כלם נוכלים. אחוז קטן שם נוכלים. אבל, הם דורשים את זכותם.

אני אפשר היום לקחת משפחה, הגרה במקום 25 שנה, ומסלמים שכר דירה, ולא על הקרקע שלה, ומפנים אותה ופותרים לה דירור אחר, ואפילו אם נותנים לה משכנתא 55,000 ל"י ל-30 שנה - המשפחה הזאת אינה רוצה שום משכנתא. אם הדירה מול דירה - הם רוצים בטרור.

היו"ר יצחק מיר: ע"א הם מקבלים פרס.

ניצב ד. עופר: המשפחה הזאת לא עשתה שום עבירה, בזמנו. משפחות אלה בכפר שלם ובגבעת עמל ב', אלה משפחות אשר ב-48 צאו מאזור הספר והופנו לשם. עצם העובדה, שהמשפחות האלה משלמות שכר דירה ל"עמידר". הם לא מקבלים פרס. הפתרון כפי שהוא קיים היום, זה לא יכול להמשך.

אני מציע למר אוניקובסקי לא לשבת עם כל משפחה, אלא שיהיה קריטריון חד ומכובד. כל שמא אשר בא להעריך את הנכס, מעריך אחרת.

יש משפחות, שנכנסו לחזקתן ב-48 ומי שהיה לו אפשרות והיה לו אמץ-לב, הוסיף עוד חצי והיום יש משפחות אשר גרות ה-6 חדרים וחציים לא חוקיים, ומפצים אותן על פי מספר החדרים.

המצב חמור ולא יתן לפתור את הבעיה עם צוויים והוצאות. צריך למצוא פתרון אנושי, מכובד, לכל המשפחות האלה. איפה שאנו מתגוררים, אנו בודקים את צו פיננסי וכל צו הריסה. אם ביצענו צו פיננסי בגבעת עמל א', לפני שבוע, זה היה בצורה מכובדת, ונתנו למשפחה 2,5 חדרים בגבעת אליהו, וזה נגמר בצורה יפה.

ח"כ לבנבראון אמר דבר חמור, וזה נכון - איפה שהקרקע נמכרה לקבלנים פרטיים וגופים פרטיים - וזה קרה גם בגבעת עמל ב' - ורוצים לפנות 2-3 משפחות, שם זה מעל ומעבר לכל סכום מקובל של פיצוי, ובלבד שהמשפחות תעזובנה.

בקשר לגבעת עמל ב' התקיימה ישיבה אצל ראש העיר, ובא מר זמיר, יו"ר הנהלת סולל-בונה, ואנשי הוועד של גבעת עמל ב', וזה היה ביוזמתו, כיון שהוועד פנה אלי. זו פעם שלישית שאני מנסה לארגן את זה, ואינני רואה בזה שום פסול. אני לא צריך לפזר רק הפגנות, אלא גם לטפל בזה.

אני ממליץ, מהר ככל האפשר, למצוא את הפתרון לבעיה בכללותה. זה לא יכל להיות פתרון בין מר אוניקובסקי וביני או בין עירייה זאת ועירייה אחרת. אנחנו עוסקים בבני אדם חיים. בגבעת עמל ב' ובכפר שלם יש בנים המשרתים ברמה ובסיני והם לא באים הביתה לחופשה כיון שהם לא יכולים לשים את הראש שם, אין להם מקום, ואנחנו עלולים להביא אותם למצבים כאלה שיבואו הביתה ולא ידעו איפה ההורים גרים.

היו"ר י.תמיר: הדברים שנאמרו מחייבים התיחסות, מפאת הנושא הרגיש ואופן אמירתם. אני משבח את ניצב עופר על הגישה האנושית ואהבת האדם שלו. הלואי והיתה גישה כזאת מראשית דרכה של המדינה - שהאדם יהיה במרכז - ואז לא היינו מגיעים להרבה תופעות המצוינות פה. אולם, קדם כלנו התמכרנו לחומר ויצא מזה מה שיצא בשטחים רבים. התופעה של זניחת מרכזיותו של האדם בחברה, בחיים ובמדינה, יצרה מצב שאנשים ניצלו את ההזדמנויות שעמדו בפניהם ועשו דין לעצמם. זו היתה מדינה שכל דאלים גבר בה. התחילו אנשים להאמין שרק בכח הזרוע אפשר להשתלט על המינהל ולהתעשר; העשירים הגדולים ביותר במדינה, ועד הפחות עשירים במדינה, המוכרים קרקע למדינה לאחר שהקימו שם מבנים ומסתלקים.

אנחנו נמצאים בצבת; מצד אחד רוצים חברה מתוקנת, ומצד שני ומצב; שהחילים כאשר יבואו הביתה לא ימצאו מקום לשים את ראשם.

קדם כל הכנסת חייבת לדאוג לביצוע החוקים. אם אין סדר טוב - הפתרונות הטובים לא יגיעו למימוש. אנחנו צריכים לראות את הבעיה הזאת כבעיה ביניים שיש לפתרה בכלים ממלכתיים, בהתחשב במציאות שנוצרה, ולראות שמהיום ולהבא המציאות הזאת לא תהיה במדינת ישראל.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00
